แนววิธีการบรรเลงวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทยของสนามมวยเวทีราชดำเนิน

PEE JAVA KLONG KAEK MUSIC AND MUAY THAI AT RAJADAMNUEN BOXING STADIUM

พลณศักดิ์ ทรัพย์บางยาง[*], ดุษฎี มีป้อม[**], และนพคุณ สุดประเสริฐ[***]

PONNASAK SABBANGYANG, DUSSADEE MEEPOM, AND NOPPHAKOON SUDPRASERT

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนววิธีการบรรเลงของวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทยดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การบรรเลงวงปี่ชวากลองแขกของสนามมวยเวทีราชดำเนิน เริ่มจากบรรเลงเพลงโหมโรงก่อนการชกมวยคู่แรกเริ่มชก ช่วงไหว้ครู ปี่ชวาบรรเลงเพลงสระหม่าไทย ผสานกับกลองแขกที่ตีหน้าทับโยน และฉิ่งที่ตีให้จังหวะหลักไปกับลีลาท่าทางการรำไหว้ครูของนักมวยไทย ช่วงที่ 3 ระหว่างการแข่งขันในยกที่ 1 โดยเริ่มบรรเลงเพลงแขกเจ้าเซ็น 2 ชั้น ไปจนเวลาหมดยก และบรรเลงในยกที่ 2-4 ด้วยเพลงสำเนียงแขก อัตราชั้นเดียว กลองแขกตีหน้าทับเจ้าเซ็น ส่วนยกที่ 5 บรรเลงเพลงเชิด ในขณะที่เวลาการชก ยังเหลืออีก 1 นาที เพื่อกระตุ้นให้นักมวยได้ใช้ศิลปะมวยไทยเข้าต่อสู้กันจนการแข่งขันสิ้นสุดลง

คำสำคัญ: การบรรเลงวงปี่ชวากลองแขก มวยไทย สนามมวยเวทีราชดำเนิน

Abstract

This research aims to study the musical method in Muay Thai Sport Art. The data were collected through the documentary study and interviews with musician experts and Muay Thai experts. The results of this research reveal that the musical of Muay Thai is divided into 3 stages; firstly the stage before the Muay Thai boxing begins, secondly the stage of pay homage process and thirdly the stage during the boxers box. The first stage used prelude song, the second stage used Plaeng Thai Sarama song and the last stage since round 1 until round 5 used Kaek Jao Zen song in round 1, Plaeng Sum Niang Kaek in round 2-4 and Plaeng Cherd in round 5.

Keywords: Pee java Klong Kaek Music, Muay Thai, Rajadamnuen Boxing Stadium

[*] วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Lopburi College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute

[**] คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Faculty of Art Education, Bunditpatanasilpa Institute

[***] คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute

บทนำ

กีฬามวยไทยมีพื้นฐานมาจากการทำศึกสงครามเพื่อป้องกันบ้านเมืองแล้ว ยังถือเป็นมหรสพเพื่อความบันเทิงในยามบ้านเมืองสงบได้อีกด้วย กฎหมายตราสามดวงพระอัยการเบ็ดเตล็ด มาตราที่ 117 ได้กล่าวถึงความเป็นมหรสพของกีฬามวยไทยไว้ดังนี้ว่า *"...มาตราหนึ่ง ชนทั้งสองมีเอกฉันท์มาตีมวยด้วยกันก็ดีแลปล้ำกัน และผู้หนึ่งต้องเจ็บปวดก็ดี ถึงแก่มรณภาพก็ดี ท่านว่าให้โทษมิได้ อนึ่งผู้ยุยงตกรางวัลให้ปล้ำกันนั้นผู้ยุหาโทษมิได้ เพราะเหตุผู้ยุนั้นจะได้มีเจตนาที่จะใครให้สิ้นชีวิตก็หาไม่ แต่ใคร่จะดูเล่นเป็นผาสุกภาพ แก่ผู้มรณภาพเองแล..."* (สมพงษ์ แจ้งเร็ว, 2526, น. 51)

ดนตรีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในกีฬามวยไทยและอาวุธโบราณในฐานะเครื่องประโคมประกอบพิธีกรรมและในฐานะเครื่องมหรสพ เพื่อเสริมความเข้มข้นครึกครื้นให้กับตัวกีฬา ต่างก็มีการพัฒนาการร่วมกันมาจากประวัติศาสตร์อันยาวนาน ซึ่งส่งผลให้มีการปรับปรุงบทเพลงและการบรรเลงให้หลากหลายและเหมาะสมกับการแสดง โดยใช้วงปี่ชวากลองแขก ซึ่งเป็นวงดนตรีไทยประเภทหนึ่ง มีการผสมวงจนเกิดเป็นรูปแบบเอกลักษณ์เฉพาะตัว ใช้บรรเลงในโอกาสต่าง ๆ ประกอบพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค งานรัฐพิธี และงานทั่วไป เช่น ใช้ประกอบการแสดงกระบี่กระบอง การแข่งขันตะกร้อลอดบ่วง การชกมวยไทย รวมไปถึงการบรรเลงประกอบการแสดงต่าง ๆ ที่ใช้วงปี่ชวากลองแขกเข้าไปมีบทบาทในการบรรเลง เพื่อให้เกิดอรรถรสและเข้าถึงในเสียงดนตรีอย่างแท้จริง

เพลงที่ใช้สำหรับศิลปะมวยไทยได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงละคร เรื่องอิเหนา ตอนรำกริช โดยใช้ปี่ชวาบรรเลงเพลงสระหม่าไทยหรือสระหม่าใหญ่ ประกอบการร่ายรำซึ่งปกติเพลงสระหม่าไทยจะใช้บรรเลงถวายพระเกียรติยศเมื่อมีการจัดขบวนพยุหยาตรา และมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จะใช้บรรเลงเพลงสระหม่าในช่วงที่นักมวยทำการไหว้ครู ต่อมาได้มีการพัฒนารูปแบบการบรรเลงจากเพลงที่ใช้โดยทั่วไป นำมาปรับปรุงวิธีการบรรเลงให้เหมาะสมกับการแสดงมวยไทยและอาวุธโบราณ เป็นกลวิธีชั้นสูงในการบรรเลงปี่ชวาและกลองแขก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบรรเลงเพลงโยนและเพลงแปลงในสระหม่าไทยหรือสระหม่าใหญ่ ซึ่งมีเทคนิคและวิธีการบรรเลงที่มีลักษณะเฉพาะต่อมาได้พัฒนาโดยนำเพลงแขกเจ้าเซ็นมาใช้บรรเลง ตั้งแต่เริ่มทำการในยกแรกจนการแข่งขันได้สิ้นสุดลง มีหลักฐานการที่นำวงปี่ชวากลองแขก หรือเรียกกันภาษาสามัญว่า "วงปี่กลอง" นี้ได้เข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการชกมวยหน้าพระที่นั่ง โปรดเกล้าฯ ให้ข้าหลวงเมืองต่าง ๆ คัดนักมวยฝีมือดีมาชกกันหน้าที่นั่งเพื่อหานักมวยที่เก่งที่สุดเข้าเป็นทหารรักษาพระองค์สังกัดกรมมวยหลวง นอกจากนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีมวยหลวงตามหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ฝึกสอน จัดการแข่งขัน และควบคุมการแข่งขันมวยไทย เมื่อมีงานพระราชพิธีต่าง ๆ เช่น โสกันต์งานพระเมรุ งานรับแขกเมือง สำนักพระราชวังจะออกหมายเรียกให้มวยหลวงนำคณะนักมวย และคณะปี่กลองเข้ามาร่วมแสดงด้วย (สมบัติ สวางควัฒน์, 2554, น. 29-30) หลังจากสมัยนั้นมวยไทยเริ่มเป็นที่แพร่หลาย มีการสร้างเวทีมวยเกิดขึ้นหลายแห่ง จากอดีตสู่ปัจจุบันวงปี่ชวากลองแขกได้เข้ามามีบทบาทกับการแข่งขันชกมวยไทยมากขึ้น ผ่านยุคสมัยมาหลายยุคจนถึงปัจจุบัน ทั้งการชกมวยตามเวทีมาตรฐานและการเดินทางไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมยังต่างแดนอยู่เสมอ ศิลปะมวยไทยได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นไปตามสภาพสังคม ซึ่งต่อมามีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบทเพลงที่ใช้บรรเลงกับการชกมวยไทย มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากองค์ความรู้เดิมที่มีอิทธิพลต่อการบรรเลงของวงปี่ชวากลองแขกกับการชกมวยไทยจากหนังสือการสอนตำราและเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่มีอยู่ส่วนมากจะกล่าวประวัติและที่มาไว้แต่เพียงเล็กน้อย ขาด

เนื้อหาสำคัญในเรื่องประวัติความเป็นมารูปแบบการผสมวงปี่ชวากลองแขกและบทเพลงที่นำมาใช้บรรเลงประกอบการชกมวยไทยอย่างชัดเจน ทำให้ขาดการเอาใจใส่ต่อรูปแบบการบรรเลงที่ถูกต้องที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งผู้บรรเลงปี่ชวา ผู้บรรเลงกลองแขกตัวผู้และตัวเมียและเครื่องประกอบจังหวะ โดยเฉพาะผู้บรรเลงปี่ชวาซึ่งจะต้องได้รับการเรียนรู้และถ่ายทอดกันมาอย่างถูกต้อง อีกทั้งผู้จัดหาวงปี่ชวากลองแขกมาบรรเลงสำหรับการชกมวยไทยในปัจจุบันนี้ ไม่มีความรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ลึกซึ้งในจุดมุ่งหมายของบทเพลงที่บรรเลงกับการชกมวยไทย

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับผู้วิจัยได้เคยเป็นผู้เป่าปี่ชวาในวงปี่ชวากลองแขกของสนามมวยเวทีราชดำเนินประกอบการแข่งขันชกมวยไทยเป็นระยะเวลาหนึ่ง จึงทำให้เกิดประสบการณ์ในการบรรเลงประกอบการชกมวยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องแนววิธีการบรรเลงวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทยของสนามมวยเวทีราชดำเนิน เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และพัฒนาการของวงปี่ชวากลองแขกที่ใช้บรรเลงประกอบการชกมวยไทย เฉพาะองค์ความรู้เรื่องบทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการชกมวย ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ผู้ศึกษาค้นคว้าทั้งในด้านอนุรักษ์ และเพื่อนำไปเผยแพร่ด้านทางของดนตรีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีไทยของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนววิธีการบรรเลงของวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทย

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยเรื่อง แนววิธีการบรรเลงวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทยของสนามมวยเวทีราชดำเนิน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู-อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บรรเลงวงปี่ชวากลองแขกของสนามมวยเวทีราชดำเนินเท่านั้น

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาประเภทเครื่องเป่าและเครื่องหนัง รูปแบบของบทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการชกมวยไทย ได้แก่ เพลงสระหม่า โยน เพลงแขกเจ้าเซ็น ทั้งบทเพลงและหน้าทับ

3. ขอบเขตด้านเวลา เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2560

วิธีการศึกษา

การศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทย โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสาร งานวิจัย และสืบค้นจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Web site) ที่เกี่ยวข้องกับวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทย

2. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทยที่เป็นครู-อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บรรเลงในสนามมวยเวทีราชดำเนิน ประเภทเครื่องเป่าและเครื่องหนัง จำนวน 7 คน ดังนี้

2.1 นายปื๊บ คงลายทอง ดุริยางคศิลปินอาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

2.2 จ.อ. สุวัฒน์ อรรถกฤษณ์ ดุริยางคศิลปินอาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

2.3 นายสมพงษ์ ภู่สร อดีตข้าราชการบำนาญ กองดุริยางค์ทหารอากาศ

2.4 ผศ. สหวัฒน์ ปลื้มปรีชา อาจารย์ประจำคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2.5 พ.อ.อ. พิณ เรืองนนท์ ข้าราชการบำนาญกองดุริยางค์ทหารอากาศ อดีตผู้บรรเลงกลองแขกสนามมวยเวทีราชดำเนิน

2.6 นายสมทรง ไตรวาสน์ หัวหน้าคณะวงปี่กลองและผู้บรรเลงกลองแขกสนามมวยเวทีราชดำเนิน

2.7 นายสำรวย จันทร์อ่อน อดีตผู้เป่าปี่สนามมวยเวทีราชดำเนิน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. ***โหมโรง*** ก่อนการแข่งขันเริ่มขึ้น ในเวลา 18.30 น. วงปี่ชวากลองแขกของสนามมวยเวทีราชดำเนินแห่งนี้ เริ่มบรรเลงเพลงโหมโรง เป็นเพลงอัตรา 2 ชั้น มีทำนองที่สั้น กระชับกับเวลาที่เหมาะสม ได้แก่ เพลงกล่อมนารี เพลงแขกไทร เพลงกระบี่ลีลา เพลงมอญรำดาบ ซึ่งผู้เป่าปี่ชวาเป็นผู้เป่าขึ้นนำ โดยจะเลือกเป่าเพลงใดเพลงหนึ่งใน 4 เพลงดังกล่าว กลองแขกกับฉิ่งจะบรรเลงรับไปจนจบเพลงใช้เวลาไม่เกิน 1 นาที เพื่อเป็นอาณัติสัญญาณให้ผู้เข้ามาชมได้รู้ว่าการแข่งขันชกมวยไทยกำลังจะเริ่มขึ้นในเวลาที่กำหนดอีกไม่กี่นาทีข้างหน้านี้ เพลงดังกล่าวนี้ผู้เป่าปี่ใช้เป่าสลับกันไปในแต่ละวันที่มีการแข่งขัน อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพการณ์ไม่แน่นอนตายตัว เมื่อการบรรเลงเพลงโหมโรงจบลงแล้ว นักมวยคู่แรกและกรรมการผู้ห้ามบนเวทีจะเริ่มขึ้นบนสังเวียนชกมวย กรรมการผู้ให้คะแนนตลอดจนเจ้าหน้าที่ในฝ่ายอื่นก็ได้เตรียมความพร้อมที่จะทำการแข่งขันต่อไป

2. ไหว้ครู ถือสิ่งสำคัญที่สุดของมวยไทย เป็นประเพณีอันดีงามของคนไทย เพื่อเป็นการระลึกถึงพระคุณของบิดามารดาและครูบาอาจารย์ ตลอดทั้งเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ท่าทางการไหว้ครูที่เป็นลักษณะกึ่งร่ายรำที่ต้องฝึกให้ถูกต้องสวยงาม ก่อนเริ่มการแข่งขัน ต้องไหว้ครูทุกครั้ง ในช่วงที่มีการไหว้ครูนี้ ปี่ชวาเริ่มเป่าทำนองเพลงที่เรียกว่า “สระหม่าไทย” เป็นท่วงทำนองที่ช้า ๆ บรรเลงเป็นลักษณะเสียงลอยโหนยาว ไม่มีจังหวะที่แน่นอน กลองแขกจะไม่ตีหน้าทับสระหม่า แต่ไปตีในส่วนของหน้าทับโยน ซึ่งเป็นหน้าทับหนึ่งในสระหม่าไทยที่เชื่อมหน้าทับหลักเข้าด้วยกันตีประสานกัน ระหว่างกลองแขกตัวผู้และกลองแขกตัวเมีย โดยใช้ฉิ่งตียืนจังหวะเสียง “ฉิ่ง” แต่เพียงอย่างเดียว ไม่ตีเสียง “ฉับ” ในการบรรเลงประกอบการไหว้ครูมวยไทยนี้ ซึ่งก่อนการชกมีกติกากำหนดไว้ว่า นักมวยทุกคนต้องทำการร่ายรำไหว้ครูบนสังเวียนได้ไม่เกินคนละ 8 นาที แนวการบรรเลงหรือความช้าเร็วนั้น ดำเนินไปตามลีลาของนักมวยที่ไหว้ครู ช่วยให้ลีลาดูเข้มขลังศักดิ์สิทธิ์ อ่อนช้อยงดงามเป็นจังหวะ น่าชม จังหวะดนตรีจึงเป็นส่วนสร้างความรู้สึกให้นักมวย รวมทั้งเป็นมนต์สะกดผู้ชมทั้งสนามให้ตื่นเต้นพร้อมกันได้อย่างน่าอัศจรรย์ เป็นสุนทรียศาสตร์อีกแบบหนึ่งที่ได้ถูกนำมาปรับใช้กันได้อย่างลงตัวระหว่างดนตรีกับกีฬาไทย สำหรับเพลงสระหม่าไทยนี้ เป็นเพลงสำหรับปี่ชวาที่สำหรับไว้ใช้เป่าบรรเลงไปกับกลองแขกในวงปี่ชวากลองแขกโดยเฉพาะ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าหรือ “สระหม่าใหญ่” สำหรับการใช้บทเพลงประกอบการชกมวยไทยนี้ ปรากฏมีมาแต่ครั้งใด ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดแต่สันนิษฐานว่า คงนำมาใช้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. 2275-2301) จากเพลงสระหม่าแขกที่ใช้ในการรำกริชชวาเรื่องอิเหนา เป็นเรื่องของการรำอาวุธ ต่อมามีการพัฒนาโดยปรับมาใช้กับการรำไหว้ครูมวยไทย การรำไหว้ครูและการต่อสู้ของกระบี่กระบอง-อาวุธไทยโบราณที่มีการใช้ลีลาในงานศิลปะที่คล้ายคลึงกันมาก เป็นบทบาทในเชิงการต่อสู้ของกีฬาที่ต้องใช้เสียงปี่ เสียงกลองเข้าไปกระตุ้นให้เกิดความกล้าหาญที่จะทำการต่อสู้เพื่อหวังผลแพ้ชนะต่อไป เมื่อนักมวยทั้ง 2 ฝ่าย ไหว้ครูเสร็จสิ้นลง

ภาพที่ 1 นักมวยกำลังไหว้ครู ก่อนการแข่งขัน

ที่มา: ผู้วิจัย

3. ประกอบการชกมวย เมื่อนักมวยทั้ง 2 ฝ่าย ไหว้ครูเสร็จ จึงเริ่มการแข่งขันยกที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนการชกมวยไทยกับการบรรเลงวงปี่ชวากลองแขก

ยกที่	ขั้นตอนการปฏิบัติ	การบรรเลงของวงปี่ชวากลองแขก
ไหว้ครู	- นักมวยนั่งคุกเข่ากลางสังเวียนเวที - นักมวยกราบพระรัตนตรัย คุณบิดา มารดา และครูอาจารย์ ต่อจากนั้นร่ายรำในท่วงท่าการไหว้ครูที่เป็นแบบแผนตามที่ได้ศึกษาเรียนรู้ในแต่ละสำนักมวย	- วงปี่กลอง โดยผู้เป่าปี่ชวา เริ่มเป่าเพลงสระหม่าใหญ่ - กลองแขก ตีหน้าทับโยน - วงปี่กลองบรรเลงเสร็จสิ้น เมื่อนักมวยทั้งคู่ทำการไหว้ครูสิ้นสุดลงในท่าสุดท้าย
ยกที่ 1	- กรรมการเรียกนักมวยทั้งคู่มาชี้แจงกติกาการชกที่กลางสังเวียนเวที - นักมวยเดินกลับเข้ามุม พี่เลี้ยงถอดมงคล - กรรมการเรียกนักมวยมากลางสังเวียน เวที และสับมือ เพื่อให้สัญญาณการชก	- วงปี่กลอง โดยผู้เป่าปี่ชวา เริ่มเป่าเพลงแขกเจ้าเซ็น 2 ชั้น - กลองแขก ตีหน้าทับเจ้าเซ็น - การบรรเลงดำเนินไปจนจบ เมื่อสัญญาณระฆังตีบอกเวลาสิ้นสุดยกที่ 1 (ยกเว้นในกรณีเมื่อนักมวยถูกน็อคเอ๊าท์)
ยกที่ 2	- กรรมการให้สัญญาณการชก - นักมวยเข้าต่อสู้กันตามกติกาชกมวยไทย	- วงปี่กลอง โดยผู้เป่าปี่ชวา เริ่มเป่าเพลงทำนองแขก อัตราชั้นเดียว - กลองแขก ตีหน้าทับเจ้าเซ็น - การบรรเลงดำเนินไปจนจบเมื่อหมดยกที่ 2
ยกที่ 3	- กรรมการให้สัญญาณการชก - นักมวยเข้าต่อสู้กันตามกติกาชกมวยไทย	- วงปี่กลอง โดยผู้เป่าปี่ชวา เริ่มเป่าเพลงทำนองแขก อัตราชั้นเดียว - กลองแขก ตีหน้าทับเจ้าเซ็น - การบรรเลงดำเนินไปจนจบเมื่อหมดยกที่ 3
ยกที่ 4	- กรรมการให้สัญญาณการชก - นักมวยเข้าต่อสู้กันตามกติกาชกมวยไทย	- วงปี่กลอง โดยผู้เป่าปี่ชวา เริ่มเป่าเพลงทำนองแขก อัตราชั้นเดียว - กลองแขก ตีหน้าทับเจ้าเซ็น - การบรรเลงดำเนินไปจนจบเมื่อหมดยกที่ 4
ยกที่ 5	- กรรมการให้สัญญาณการชก - นักมวยเข้าต่อสู้กันตามกติกาชกมวยไทย	- วงปี่กลอง โดยผู้เป่าปี่ชวา เริ่มเป่าเพลงทำนองแขก อัตราชั้นเดียว - กลองแขก ตีหน้าทับเจ้าเซ็น - ผู้เป่าปี่ชวา จะเปลี่ยนมาเป่าเพลงเชิด เมื่อเวลาในการแข่งขันเหลืออีก 1 นาที จนกระทั่งหมดยกสุดท้าย

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 ผู้บรรเลงวงปี่ชวากลองแขก สนามมวยเวทีราชดำเนิน
ที่มา : ผู้วิจัย

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องแนววิธีการบรรเลงวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทยของสนามมวยเวทีราชดำเนิน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

รูปแบบและแนววิธีการบรรเลงวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทยนั้น แต่เดิมโบราณจารย์ได้วางพื้นฐานมาเป็นอย่างดีแล้ว แต่ด้วยยุคสมัยและสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนไป ทำให้รูปแบบการบรรเลงของวงปี่ชวากลองแขกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไป จะสังเกตเห็นได้ว่าจากสื่อ เช่น โทรทัศน์หลายช่องมีการถ่ายทอดการแข่งขันชกมวยไทยให้ได้รับชมอย่างแพร่หลายอยู่ในหลายแห่ง นอกเหนือไปจากสนามมวยเวทีราชดำเนินและสนามมวยเวทีลุมพินีที่ถือว่าเป็นสนามมวยมาตรฐานของไทยในขณะนี้แล้ว ถ้าสังเกตหรือตั้งใจฟังจะพบว่า วงปี่ชวากลองแขกที่บรรเลงประกอบการชกมวยไทยนั้น บทเพลงที่บรรเลง ผู้เป่าปี่จะบรรเลงเพลงสมัยใหม่ เช่น เพลงลูกทุ่ง หรือ เพลงสากลที่กำลังได้รับความชื่นชอบอยู่ในกระแสความนิยมเป็นส่วนมาก เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็ด้วยลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสังคม อาจกล่าวได้ว่า เมื่อสังคมหรือยุคสมัยเปลี่ยน สิ่งต่าง ๆ ย่อมต้องเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาตนเองเพื่อความอยู่รอด ลักษณะเช่นนี้เองก็ส่งผลมาถึงการบรรเลงวงปี่ชวากลองแขกด้วยเช่นกัน กล่าวคือย่อมมีการพัฒนาให้ตามยุคตามสมัยเพื่อความอยู่รอด โดยที่ผู้จัดการแข่งขันก็อาจไม่มีความรู้ในวิธีการบรรเลงของบทเพลงที่ถูกต้อง นอกจากนั้นแล้วปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในประเด็นอื่น ๆ เช่น ฝีมือของผู้บรรเลง หรือระยะเวลาในการบรรเลงนั้นก็เป็นส่วนสำคัญ อย่างที่เคยทราบกันดีอยู่แล้วการเรียนดนตรีไทยแทบทุกชนิดของเครื่องมือนั้น ย่อมมีการเรียนตามแบบแผนที่โบราณจารย์ได้คิดค้นไว้ การเรียนรู้รากฐานเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อรากฐานแข็งแรงดีแล้ว จึงค่อยเพิ่มเติมความรู้และประสบการณ์จนกล้าแข็ง การเรียนดนตรีนั้นจึงค่อยเป็นค่อยไป โดยครูผู้สอนต้องเป็นผู้พิจารณาในการให้ความรู้ต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน การเรียนดนตรีไทยเช่นนี้เองจะทำให้สิ่งที่เรียกว่าองค์ความรู้ที่สั่งสมจากโบราณอยู่รอดมาจนถึงปัจจุบัน แต่ปัจจุบันนี้การเรียนดนตรีมีการพัฒนาด้านความรู้ทางดนตรี องค์ความรู้ มิได้อยู่ที่ครูแต่อย่างเดียวแล้ว ความรู้สามารถหาได้ตามสื่อต่าง ๆ ทำให้ความรู้เป็นที่แพร่หลาย ผู้ที่สนใจแม้มีฝีมือไม่ถึงก็สามารถศึกษาสิ่งเหล่านี้ได้ จึงทำให้ความรู้ต่าง ๆ ลดลงเป็นลำดับ

จากการศึกษาแนววิธีการบรรเลงวงปี่ชวากลองแขกกับมวยไทยของสนามมวยเวทีราชดำเนินจะเห็นได้ว่า ยังคงให้ความสำคัญกับรูปแบบและวิธีการบรรเลง มิใช่เพียงแค่เป็นองค์ประกอบในการชกมวยเท่านั้น รูปแบบของสนามมวยเวทีมวยราชดำเนินนั้นสามารถระบุให้ชัดเจนได้ดังนี้

1. โหมโรง เป็นการบรรเลงของวงปี่ชวากลองแขก ที่ต้องบรรเลงก่อนการชกมวยไทย ถือว่าเป็นวิธีการบรรเลง ซึ่งเสียงปี่เสียงกลอง จะเป็นการสื่อสัญลักษณ์ให้ผู้เข้ามาชมรู้ว่า การแข่งขันชกมวยกำลังจะเริ่มขึ้นแล้ว การโหมโรงนี้ตามประเพณีนิยมของการบรรเลงวงดนตรีของไทยประเภทต่าง ๆ มีจารีตการปฏิบัติทางความเชื่อ

เพื่อเข้าถึงการสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตลอดจนพระคุณครูที่ได้สั่งสอนวิชาความรู้จนได้มาประกอบสัมมาชีพ และยังเป็นการเตรียมความพร้อมของเครื่องดนตรี คือ ปี่ชวา กับกลองแขก เปรียบเทียบกับวงปี่พาทย์เสภาก็คือการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา ก่อนการประชันวง ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของ พ.อ.อ. พิณ เรืองนนท์ (สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2559) อดีตผู้บรรเลงกลองแขก สนามมวยเวทีราชดำเนิน ได้กล่าวไว้ว่า “...***ที่เวทีราชดำเนินปี่กลอง ต้องเป่าโหมโรงก่อนนะ ตั้งแต่สมัยหมื่นสมัครฯ มาแล้ว ที่อื่นเป็นไงไม่รู้ แต่ที่นี่ต้องเป่า โหมโรงก็เพลง 2 ชั้น พวกกระบี่ลีลา แขกไทร เพลงอาวุธกระบี่กระบอง เนี่ยแหละ คนปี่ขึ้นเพลง กลองแขกก็ตีรับไปจนจบ...***” จะเห็นได้ว่า การบรรเลงเพลงโหมโรงของวงปี่ชวากลองแขกสนามมวยเวทีราชดำเนินนี้ ได้มีการนำเพลงประจำอาวุธไทยโบราณมาใช้บรรเลงเป็นเพลงโหมโรง แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติ เพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของวงปี่กลองสนามมวยเวทีราชดำเนิน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ จ.อ. สุวัฒน์ อรรถกฤษณ์ (สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2560) ได้กล่าวไว้ว่า ***“...ผมมาทำงานที่นี่ เหมือนมาฝึกงานกันใหม่เลย พี่ทองสุข ที่เป็นหัวหน้าคณะวงปี่กลอง แกไปตามผมถึงกองดุริยางค์ทหารอากาศเลย บอกมาช่วยที่ราชดำเนินหน่อย ไม่มีอะไรยากหรอก ค่อย ๆ เรียนรู้ไป เริ่มจากตีกลองแขกตอนโหมโรงก่อน เป็นหน้าทับปรบไก่ 2 ชั้น เราได้อยู่แล้ว จนมาฟังปี่ชวาของอาสำรวย (นายสำรวย จันทร์อ่อน) จนชินหู เรื่องโหมโรงก่อนมวยชกที่นี่มีมาก่อนใครเลยล่ะ สนามมวยอื่นตอนหลัง คือ ลุมพินี ทีวีสี 7 ก็ใช้ตามกันมา...”*** การบรรเลงเพลงโหมโรงก่อนที่จะทำการแข่งขันชกมวยนี้ ได้ยึดถือเป็นแบบแผนให้ผู้บรรเลงรุ่นหลังได้ใช้เป็นแนววิธีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

2. ไหว้ครู การไหว้ครูเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่บรรพบุรุษไทยแต่โบราณได้เริ่มคิดและสร้างขึ้นจากความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตลอดจนเทพเจ้าที่สิงสถิตอยู่ในสากลจักรวาล ซึ่งมองไม่เห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่สามารถดลบันดาลให้มนุษย์ที่กระทำความดีประสบผลสำเร็จ ช่วยปกป้องคุ้มครองมนุษย์ตลอดจนสรรพสัตว์ให้รอดพ้นจากอันตรายและมีชัยชนะทั้งปวง การไหว้ครูมวยไทยแต่โบราณวงปี่ชวากลองแขกมีอิทธิพลโดยตรงต่อนักมวยค่อนข้างสูง เนื่องจากเสียงของปี่ชวาและเสียงของกลองแขก สามารถสื่อถึงอารมณ์ให้นักมวยในขณะที่กำลังทำการไหว้ครูอยู่บนสังเวียนนั้น ได้ยินถึงท่วงทำนองของจังหวะที่ช้า ๆ ลักษณะเป็นเสียงลอยโหนยาว สำเนียงของปี่ชวามีเสียงแหลมสูง สร้างมนต์สะกดให้เกิดความเข้มขลังในท่าร่ายรำให้สวยงาม สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายปี๊ป คงลายทอง (สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2560) ได้กล่าวไว้ว่า ***“...ปี่ชวา เสียงมันแหลมสูง กลองแขกจะกระตุ้นความรู้สึกให้ฮึกเหิม โดยเฉพาะตัวเมีย มีระบบเสียงที่ช่วยกระตุ้นความรู้สึกได้มาก เหมือนปืนใหญ่...”*** ทำให้วงปี่ชวากลองแขก เป็นวงดนตรีที่เข้าไปมีส่วนร่วมในพิธีกรรมไหว้ครูได้อย่างกลมกลืนลงตัวในท่ารำ ด้วยน้ำเสียงของปี่ชวา เสียงกลองแขก เสียงฉิ่ง เปรียบเสมือนเสียงปี่ ฆ้อง กลอง ที่บรรเลงไปอ้อนวอนบวงสรวงเทพเจ้าบนสรวงสวรรค์ ตามประเพณีความเชื่อ ความศรัทธาในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา ที่มีผลนับถือทางด้านจิตใจเป็นอย่างสูง อิทธิพลของเสียงดนตรีเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อหลอมรวมและสร้างขวัญกำลังใจให้นักมวยในขณะที่ตั้งจิตรำลึกนึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองเคารพบูชากราบไหว้อยู่ในขณะนั้น ให้รวมจิตเป็นสมาธิอย่างแน่วแน่ จนเป็นความมุ่งมั่นที่กระตุ้นจิตใจให้เกิดการต่อสู้เพื่อหวังผลแพ้ชนะในการแข่งขันที่จะเริ่มขึ้นในอีกไม่กี่นาทีข้างหน้า การไหว้ครูจึงเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่แสดงความกตัญญูกตเวทีและคารวะต่อครูบาอาจารย์เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนและช่วยให้มีกำลังใจดีขึ้น ไม่ให้มีความประหม่า ตื่นเต้นหรือมีความหวาดกลัวในการต่อสู้ที่จะต้องทำให้เกิดความผ่อนคลายและสร้างลีลาในกระบวนท่ารำให้สวยงามอ่อนช้อย เข้มขลัง สง่างามน่าเกรงขามมากที่สุด ท่ารำไหว้ครูสามารถจะบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะที่เป็นของสำนักหรือค่ายมวยนั้น ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูมวย การไหว้ครูสามารถปลูกฝังให้นักมวยรู้จักเคารพครูผู้ให้กำเนิดมวยไทย ปลูกฝังจิตสำนึกให้ตระหนักในคุณค่าของศิลปะมวยไทยเกิดความรักและหวงแหนที่จะอนุรักษ์ให้คงอยู่เป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติไทยได้อย่างสง่างามสมศักดิ์ศรี

3. ประกอบการชกมวย สำหรับเพลงที่บรรเลงในยกที่ 1 คือเพลงแขกเจ้าเซ็นนั้น ถือได้ว่า เป็นเพลงที่ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาตลอดว่าจะต้องใช้เป่าในยกที่ 1 เท่านั้น เพื่อให้หมายรู้โดยทั่วกันว่า การแข่งขันชกมวยในยกที่ 1 ได้เริ่มขึ้นแล้ว และจะเป่าเพลงนี้ซ้ำหลายเที่ยวไปมาตลอดจนกระทั่งยกที่ 1 ได้สิ้นสุดลง นับได้ว่าเพลงแขกเจ้าเซ็นนี้ เป็นที่ได้ยินได้ฟังกันจนคุ้นหูกันดีมากสำหรับผู้ที่เข้ามาชมการแข่งขันการชกมวยกันอยู่เสมอ ถือว่าเป็นบทเพลงที่กลายเป็นเอกลักษณ์ของมวยไทยอย่างโดดเด่นมากที่สุด สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ พ.อ.อ. พิณ เรืองนนท์ (สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2559) กล่าวไว้ว่า “...***แขกเจ้าเซ็น ทำไมมันถึงต้องเป็นแขก ก็หน้าทับมันบังคับอยู่ว่าแขกเจ้าเซ็น และเพลงแขกมันก็สนุกเร้าใจกว่าสำเนียงอื่นทั้งหมด แค่นั้น อย่าไปเป่าอย่างอื่นสู้แขกไม่ได้หรอก แล้วกลองแขกเจ้าเซ็นมันตีขัดกันนะ เจ้าพระคุณเอ๊ย เพราะจะตาย ตัวผู้นำ แล้วตัวเมียตามไปสักพัก ที่นี้ตัวเมียต้องแหย่หรือตียัด ตัวผู้ต้องยืนให้นิ่ง ไม่งั้นรวนเลย มันขัดให้สนุกนะ จะมันไม่มันตรงตัวเมียนี่ไง ฉิ่งอย่าไปฟังตัวเมียนะครับ ยืนไว้ ล่มมาหลายคนแล้ว จะบอกให้ เพลงมันเข้ากับท่าพอดี เหมือนนักมวยที่มันจรดการ์ดมวย ออกมาจากมุมตอนระฆังดังยกที่ 1 มันสง่างามบอกไม่ถูก ตอนที่เพลงขึ้นน่ะคงไม่มีเพลงอะไรจะเหมาะเท่าแขกเจ้าเซ็นหรอก เชื่อเถอะ...***”

ภาพที่ 3 นักมวยกำลังทำการต่อสู้ ณ สนามมวยเวทีราชดำเนิน

ที่มา: ผู้วิจัย

บทเพลงที่นำมาปี่ชวาใช้บรรเลงตั้งแต่ ยกที่ 2 เป็นต้นไปนั้น จะใช้เพลงไทยสำเนียงแขกชั้นเดียว สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของ นายสมพงษ์ ภู่สร (สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2559) กล่าวไว้ว่า ***“...ไม่แน่นอนตายตัวเสมอไปนะ เรานึกจะเป่าเพลงนี้ ก็นึกเอาไว้ล่วงหน้าเดี๋ยวนั้นเลย เราเลือกใช้เพลงตามใจที่เราได้เลย แต่ต้องให้มันเข้ากับหน้าทับเจ้าเซ็นเท่านั้น เป็นอันรู้เรื่อง อย่างอาเนี่ยได้เพลงเยอะ จากที่เรียนปี่พาทย์มาเอามาใช้เป่ามวยได้เยอะพวกตระกูลแขก ๆ มีสนุก ๆ ทำนองน่าเป่าอยู่หลายเพลง แขกชวามีความเร้าใจในตัวมันเอง ยะวา แขกกะเร็ง บางเพลงมันก็ไม่มีชื่อนะ ทำนองมันอยู่ในเพลงภาษาร้องละครกัน เรื่องอิเหนาในละครในเนี่ย มันอยู่ในหัวแล้ว...”*** เพลงสำเนียงแขกซึ่งเป็นเพลงที่นิยมบรรเลงกันทั่วไป มีลักษณะทำนอง ไม่ยาวจนเกินไป ได้แก่ เพลงแขกเชิญเจ้า เพลงแขกหนัง เพลงแขกแดง เพลงแขกกะเร็ง เพลงแขกมัสรี เพลงพราหมณ์เข้าโบสถ์ เพลงยะวา และเพลงเร็ว สำเนียงแขกชวา อื่น ๆ อีกหลายเพลง โดยที่ผู้บรรเลงปี่ชวาจะเป็นผู้เป่านำขึ้นมาก่อน แล้วกลองแขกจะตีหน้าทับเจ้าเซ็น เพียงหน้าทับเดียวเท่านั้น โดยที่ไม่ยักย้ายเปลี่ยนไปตีหน้าทับสำเนียงอื่น ๆ แต่อย่างใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บรรเลงปี่ชวาเพียงผู้เดียวที่จะเลือกหรือกำหนดบทเพลงที่เหมาะสมนำมาใช้กับการแข่งขันการชกมวยไทยในแต่ละยก และให้เข้ากันกับหน้าทับเจ้าเซ็นเป็นประการสำคัญ สำหรับหน้าทับเชิดชั้นเดียว ที่กลองแขกจะบรรเลงในยกสุดท้ายนี้ ผู้บรรเลงปี่ชวาจะเป่าเพลงเชิดตัวแรกขึ้นนำมาก่อน ในส่วนของกลองแขกจะอนุโลมให้ตีตามจังหวะไม้กลองที่กลองทัดในวงปี่พาทย์ตีเป็นเพลงเชิด โดยตีตัวเมียที่หน้า

รุ่ยเป็นเสียงต่ำนำเป็นตัวแรกก่อน แล้วตามด้วยตัวผู้ที่หน้ารุ่ยเป็นเสียงสูง เมื่อตัวเมียตีหมดในอัตราส่วนของวรรคเพลงเชิดในส่วนแรก ตัวผู้ก็ตีรับต่อเนื่องไม่ให้ขาดจนจบท่อนเพลงเชิดในตัวแรก ตัวต่อไปก็ตีเหมือนกัน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายสมทรง ไตรวาสน์ (สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2559) หัวหน้าคณะวงปี่กลองสนามมวยเวทีราชดำเนินคนปัจจุบัน ได้กล่าวไว้ว่า ***"...กลองแขกตอนเชิด ตีเหมือนกลองทัด ทั้งตัวผู้และตัวเมียเลย เชิดช่วงแรกตีตัวเมียก่อน แล้วจึงรับช่วงหลังด้วยตัวผู้ ยังไงยังงั้นเลยครับ ต้องฟังปี่ให้ดี..."***

ความหมายของสระหม่า สระหม่าคือชื่อเพลงชนิดหนึ่งใช้บรรเลงเฉพาะปี่ชวากับกลองแขกเท่านั้น คำว่าสระหม่ามีความหมายแยกกันว่า สะ หมายถึง หนึ่ง ระหม่า หมายถึง จังหวะ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน หมายถึง "หนึ่งจังหวะ" สระหม่าจัดได้ว่าเป็นเพลงเรื่อง เนื่องจากประกอบด้วย 3 ทำนอง ได้แก่ สระหม่า โยน และแปลง สระหม่าแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สระหม่าไทย และสระหม่าแขก

สระหม่าไทย มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า สระหม่าใหญ่จะใช้ในงานมงคลเท่านั้น ห้ามใช้ในงานอวมงคล ซึ่งโบราณได้กำหนดจารีตและกฎเกณฑ์ของการบรรเลงในเรื่องนี้ให้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด สำหรับสระหม่าแขกเป็นเพลงสำเนียงแขกชั้นเดียว ใช้ได้ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล เพลงสระหม่าไทยและสระหม่าแขก ที่เราใช้บรรเลงกันอยู่นั้น คงจะต้องมีเพลงใดเพลงหนึ่งเป็นแบบของอีกเพลงหนึ่ง คือมีการลอกเลียนกันในตัว แต่ถ้านำมาพิจารณาให้ถ้วนถี่ จะเห็นว่าเพลงสระหม่าแขกคงจะเกิดขึ้นก่อนอย่างแน่นอน ทั้งนี้เนื่องจากวงกลองแขกนั้น ไทยได้รับมาจากทางประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งคงจะรับเอาบทเพลงที่ใช้บรรเลงกันอยู่นั้นเข้ามาด้วย และคงจะนำมาคิดดัดแปลงบ้างหรือนำมาใช้เลย ไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่เพลงที่รับเข้ามานั้น คงจะใช้ชื่อเรียกให้หมายรู้กันว่าเรารับของเขาเข้ามา จึงเรียกว่า "สระหม่าแขก" และต่อมาในระยะหลัง ๆ ก็คงจะคิดประดิษฐ์ทำนองเพลงสระหม่าให้เป็นในแบบของเราบ้าง จึงได้คิดประดิษฐ์ "สระหม่าไทย" ขึ้นมาในภายหลัง ซึ่งได้มีข้อกำหนดไว้เลยว่า สระหม่าไทย ใช้สำหรับงานมงคลเท่านั้น แต่สระหม่าแขกใช้ได้ทั้ง 2 งาน คือทั้งมงคลและอวมงคล

สระหม่าไทย มีโครงสร้างที่ซับซ้อน ทั้งโครงสร้างของปี่ชวาและโครงสร้างของกลองแขก รวมถึงโครงสร้างของตัวเพลง ซึ่งสามารถแบ่งโครงสร้างออกได้ดังนี้โครงสร้างบทเพลงสระหม่าไทย มีเพลงหลักอยู่ 2 เพลง ได้แก่ สระหม่า และแปลง โดยมี "โยน" เป็นทำนองที่ใช้เชื่อมเพลงทั้งสองเข้าด้วยกัน สระหม่าไทยมักจะเรียกกันในหมู่นักดนตรีว่า "โยนใหญ่" โดยปี่จะต้องหาวิธีสร้างทำนองซึ่งเรียกว่า ทำทางให้มากและบรรเลงตามหน้าทับกลองโดยยึดกลองเป็นหลัก เมื่อบรรเลงแปลงแล้วจะออกภาษา คือบรรเลงเพลงที่เลียนสำนวนเพลงของชาติต่าง ๆ แล้วกลับมาบรรเลงแปลงอีกครั้งหนึ่ง จึงลงจบที่เรียกว่า "พร้อมลงโยน" โครงสร้างสระหม่าไทยของปี่ชวาแบ่งกลุ่มทำนองออกเป็น 4 ส่วน หรือ 4 ท่อน เรียกว่า "ท่า" ดังนี้

ท่าที่ 1 ใช้เสียงในกลุ่มเสียงกลาง

ท่าที่ 2 ใช้กลุ่มเสียงสูง

ท่าที่ 3 ใช้กลุ่มเสียงต่ำ

ท่าที่ 4 ใช้กลุ่มเสียงกลางและเสียงสูงผสมกัน ใช้กลเม็ดที่เรียกว่า ปลิว และ ร่อน สอดแทรก

หน้าทับสระหม่ามีชื่อเรียกเฉพาะ ว่า "ไม้" ได้แก่ ไม้ต้น หรือไม้สะระหม่า ไม้โปรย และไม้แดก ในแต่ละไม้ยังประกอบด้วยไม้ขนาดย่อมอีกจำนวนหนึ่ง ดังนี้

ไม้ต้น ประกอบด้วย ไม้ต่าง ๆ 9 ไม้ ได้แก่ เข้าต้น ร่ายกลาง ควงต่าน รุ่ยน้อย ตอนกลางไม้ ขัดต่าน ควงต่าน รุ่ยใหญ่ พร้อมลงและโยน

ไม้โปรย ประกอบด้วยไม้ขนาดย่อม 12 ไม้ ได้แก่ ไม้โปรย รุ่ยใหญ่ เข้าต้น ร่ายกลาง ควงต่าน รุ่ยน้อย ตอนกลางไม้ ควงต่าน รุ่ยใหญ่ พร้อมลงและโยน

ไม้แดก ประกอบด้วยไม้ขนาดย่อม 12 ไม้ ได้แก่ ไม้แดก รุ่ยใหญ่ เข้าต้น ร่ายกลาง ควงต่าน รุ่ยน้อย ตอนกลางไม้ ขัดต่าน ควงต่าน รุ่ยใหญ่ พร้อมลงและโยน

จะเห็นได้ว่า โครงสร้างของกลองแขกซับซ้อนที่สุด และเป็นตัวหลักในการบรรเลงสระหม่าไทย โดยมีปี่ชวา ซึ่งต้องฝึกซ้อมร่วมกับกลองแขก สร้างทำนองให้เข้ากับกลองแขก ต้องอาศัยคนเป่าปี่ชวาและคนกลองแขกที่ได้รับการฝึกซ้อมร่วมกันมาอย่างดี บทเพลงที่ใช้ประกอบมวยไทยนั้น ใช้เพลงโยนในสระหม่าไทยบรรเลงขณะรำไหว้ครู และใช้เพลงแขกเจ้าเซ็นบรรเลง ในยกที่ 1 เท่านั้น ในยกต่อไป คือ ยกที่ 2 ถึงยกที่ 4 จึงใช้เพลงสำเนียงแขกอื่น ๆ ที่เหมาะสมมาบรรเลง ไม่มีการกำหนดเพลงตายตัว แต่ให้เข้าให้กันกับหน้าทับเจ้าเซ็น สำหรับใน ยกที่ 5 แต่เดิมใช้โยนแปลง ภายหลังจึงได้มีการปรับปรุง โดยใช้เพลงเชิดชั้นเดียว ในนาทีที่ 3 ของยกที่ 5 ซึ่งเป็นยกสุดท้าย ผู้เป่าปี่สามารถเลือกเพลงที่มีความเหมาะสมมาบรรเลงได้ กลองแขกจะตีหน้าทับเจ้าเซ็นเท่านั้น ยกเว้นเพลงโยนและเพลงเชิดชั้นเดียวที่กลองแขกใช้หน้าทับเฉพาะ

ความแตกต่างและพัฒนาการของการใช้บทเพลงสำหรับการบรรเลงประกอบการชกมวยไทยในสมัยที่หมื่นสมัครเสียงประจิต (เจ๊ก ประสานศัพท์) ซึ่งท่านเป็นคนแรกที่เป่าปี่อยู่นั้น (พ.ศ. 2488) ตรงที่ท่านใช้เพลงสระหม่าไทย เริ่มตั้งแต่เป่าโยนออกแปลงโดยบรรเลงให้สั้นที่สุด แล้วจึงบรรเลงตัวสระหม่า เมื่อใกล้จะหมดยกก็เปลี่ยนเป็นเพลงเชิดชั้นเดียวจนกระทั่งหมดยก ไม่ได้กำหนดลงไปตายตัวว่าจะต้องบรรเลงเพลงสระหม่าไทย แต่สามารถบรรเลงเพลงอื่น ๆ แทนได้ แต่เมื่อใกล้จะหมดยกจะออกเพลงเชิดชั้นเดียวจนหมดยกเช่นกัน เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเพลงสระหม่าไทยหรือสระหม่าใหญ่นี้เป็นเพลงที่มีความยาวมาก การที่จะบรรเลงภายใน 3 นาทีนั้น จะทำให้ไม่ได้อรรถรสและเหมาะสมประการหนึ่ง และไม่สามารถจะตัดต่อเพลงให้เหมาะสมกับเวลาในการชกที่สิ้นสุดลงได้อย่างสนิทสนม สาเหตุที่ต้องใช้เพลงสระหม่า เพราะเป็นเพลงสำหรับการใช้ฝึกอาวุธ ซึ่งรวมไปถึงกระบี่กระบองด้วย สำหรับใช้การแสดงมหรสพที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย โดยดูจากบทเพลงสระหม่าแขกที่ใช้ประกอบการรำกริชในเรื่องอิเหนา ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของ ผศ. สหวัฒน์ ปลื้มปรีชา (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2560) ได้กล่าวไว้ว่า ***"...วงปี่ชวากลองแขก มีหลักฐานปรากฏชัดว่าในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แห่งกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2275-2301 นั้น ได้มีบทพระนิพนธ์เป็นบทละครเรื่องอิเหนา ซึ่งเป็นเรื่องราวตำนานของกษัตริย์ชวาโบราณ ใช้แสดงในราชสำนักของกรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้สูญหายไปตอนเสียกรุงครั้งที่ 2 นับได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่เกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นบทละครเรื่องอิเหนาที่เกี่ยวข้องกับการนำเอา "วงปี่ชวากลองแขก"*** เข้ามาใช้ประกอบกับการแสดง คือบทละครในบทที่กล่าวถึงว่า

"...เมื่อนั้น พี่เลี้ยงเสนากิดาหยัน
รับสั่งแล้วบังคมคัล ก็จัดคู่สู้กันทันใด..."

ฯ 2 คำ ฯ กลองแขก

จากบทละครเรื่องอิเหนาในตอนนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นบทละครที่แสดงการต่อสู้กัน ซึ่งเมื่อสังเกตจะเห็นได้ว่า ท้ายบทละครนั้นจะมีคำว่า "กลองแขก" คำว่า "กลองแขก" ในบทละครเรื่องอิเหนาในทุก ๆ บทที่เห็นนั้นคือ วงกลองแขก หรือวงปี่ชวากลองแขกที่จะต้องบรรเลงประกอบการแสดงในการต่อสู้แบบชวา จะเป็นการต่อสู้ด้วยอะไรนั้นก็ได้ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการต่อสู้ด้วยอาวุธกริชตามวัฒนธรรมของชาวชวา ดังนั้นจะต้องใช้วงกลองแขกบรรเลงประกอบการต่อสู้ ซึ่งวงดนตรีนี้ ไทยได้รับวัฒนธรรมมาจากชาวชวานั่นเอง..." สระหม่าแขกเป็นบทเพลงที่ง่ายและสั้นกว่าสระหม่าไทย มีบทเพลงที่ใช้ประกอบการฝึกอาวุธและการแสดงอาวุธ

ในงานมหรสพ ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเป็นเพลงใด และมีการบรรเลงวงปี่ชวากลองแขกในขบวนพยุหยาตรา ซึ่งเพลงที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เพลงสระหม่าไทยหรือสระหม่าใหญ่ที่มวยไทยและอาวุธโบราณได้นำส่วนของเพลงโยนและเพลงแปลงมาบรรเลง บทเพลงที่ใช้ประกอบการต่อสู้ในสมัยหมื่นสมัครเสียงประจิต หลังจากที่ไหว้ครูเสร็จสิ้นลงแล้ว จะใช้เพลงแขกเจ้าเซ็นบรรเลงตั้งแต่ยกที่ 1 ถึงยกที่ 4 ส่วนในยกที่ 5 นั้น เดิมใช้เพลงโยนและแปลงในเรื่องสระหม่า โดยบรรเลงให้สั้นและบรรเลงเพลงสระหม่าไทยต่อทันที ต่อมาได้ยักย้ายเปลี่ยนไปบรรเลงเพลงอื่น ๆ นอกจากเพลงแขกเจ้าเซ็น ได้แก่ เพลงแขกเชิญเจ้า เพลงแขกหนัง เพลงพราหมณ์เข้าโบสถ์ และเพลงสำเนียงแขกอื่น ๆ โดยกลองแขกยังคงตีหน้าทับแขกเจ้าเซ็นอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนในยกที่ 5 ซึ่งเป็นยกสุดท้ายนั้นก็ได้ใช้เพลงสำเนียงแขกบรรเลงขึ้นก่อน จนกระทั่งเวลาเหลืออีก 1 นาทีจะหมดยก จึงออกเพลงเชิดชั้นเดียว สอดคล้องกับการสัมภาษณ์นายสำรวย จันทร์อ่อน (สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2536) กล่าวไว้ว่า ***"...เขาเป่าโยนกันนะ ตอนไหว้ครู ยก 1 เป่าเจ้าเซ็น ยก 2,3,4 เป่าแขกไปเรื่อย ๆ อย่างเดียว ยก 5 ก็ตั้งแขกไปจนได้นาทีกว่า ๆ ออกเชิดเลย เขาเป่ากันมาตั้งแต่รุ่นหมื่นสมัครฯแล้ว..."*** ซึ่งกลายมาเป็นแบบแผนให้ผู้บรรเลงดนตรีในวงปี่ชวา กลองแขก ของสนามมวยเวทีราชดำเนินในรุ่นต่อมา และสนามมวยแห่งอื่นที่ได้ก่อกำเนิดหลังจากสนามมวยเวทีราชดำเนิน ได้ยึดถือปฏิบัติตามเป็นแบบแผนการบรรเลงมาจนถึงปัจจุบันนี้

รายการอ้างอิง

ปี๊บ คงลายทอง. ดุริยางคศิลปินอาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2560.

พิณ เรืองนนท์. ข้าราชการบำนาญ กองดุริยางค์ทหารอากาศ. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2559.

สมทรง ไตรวาสน์. หัวหน้าคณะวงปี่กลองและผู้บรรเลงกลองแขก สนามมวยเวทีราชดำเนิน. สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2559.

สมบัติ สวางควัฒน์. (2554). **ย้อนตำนานมวยไทย จากอดีตสู่ปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊ค เซ็นเตอร์.

สมพงษ์ แจ้งเร็ว. (2526). "บัว วัดอิ่ม อดีตยอดมวยรัตนโกสินทร์". **ศิลปวัฒนธรรมฉบับรวมเล่มปีที่ 4.** กรุงเทพฯ: พิฆเนศ พริ้นติ้ง.

สมพงษ์ ภู่สร. ข้าราชการบำนาญ กองดุริยางค์ทหารอากาศนาย. สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2559.

สหวัฒน์ ปลื้มปรีชา. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2560.

สำรวย จันทร์อ่อน. อดีตผู้เป่าปี่สนามมวยเวทีราชดำเนิน. สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2536.

สุวัฒน์ อรรถกฤษณ์. ดุริยางคศิลปินอาวุโส สำนักการสังคีตกรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2560.